

Obavijest

Seminar *Regional Security and Cooperation in the Southeastern Europe*

Dubrovnik, 23-29. lipnja 2008.

U organizaciji Sveučilišta u Zagrebu i Florida State Universitya u Interuniverzitetskom centru u Dubrovniku održan je seminar koji je bio posvećen pitanjima sigurnosti i suradnje u Jugoistočnoj Europi u kontekstu najnovijeg razvoja političkih događaja u regiji. Seminaru su prisustvovali studenti i istraživači iz regije, ali i SAD-a, jer suradnja dva sveučilišta u organizaciji ovog seminara traje već godinama te je postala tradicija.

U uvodnom predavanju prof. dr. sc. Radovan Vukadinović iznio je razmišljanja o ulozi međunarodne zajednice u rješavanju problema s kojima se suočava Jugoistočna Europa, koja unatoč uložnim naporima ipak nije postigla zadovoljavajući stupanj napretka. Međunarodna zajednica svakako i dalje treba biti prisutna, ali je *conditio sine qua non* uspješnijeg angažmana veći stupanj političke volje i koherentnija pozicija ključnih političkih aktera koji često upotrebljavaju institucije međunarodne zajednice kao poligon za ostvarivanje svojih uskih nacionalnih interesa. Također, potrebno je pojačati regionalnu suradnju koja je jedini odgovor u suočavanju s izazovima, a oni su brojni: od velike nezaposlenosti, organiziranog kriminala, trgovine drogom, ilegalnih migracija i korupcije do naslijeđa ratnih sukoba. Naročito je problematičan status Bosne i Hercegovine jer u njoj nije u potpunosti ostvaren koncept izgradnje države, tako da se teško i može nazvati jedinstvenim politički entitetom, već samo jedinstvenim teritorijem. Prostor za politički napredak postoji, ali u ovisnosti o naporima međunarodne zajednice koji moraju biti adekvatni na duži vremenski rok. Što se tiče položaja ostalih država, istaknuto je da kosovski predsjednik može imati opasne posljedice u ponašanju aktera i u promjeni karaktera međunarodnih odnosa. Srbija se još uvijek nalazi u svojoj zoni, tako da je ključno učvrstiti demokratski i prozapadni režim u Beogradu jer će se inače nestabilnost prelijevati preko granica. Makedonija mora nastaviti poštivati odredbe Ohridskog sporazuma, a upravo su odnosi s albanskom manjinom jedan od razloga zbog kojega već godinama nema napretka na putu Skopja prema Europskoj Uniji. Crna Gora se nalazi u specifičnoj situaciji zbog velike uloge ruskog kapitala koji je uvelike prisutan, a upravo je sjena nove konfrontacije Moskve i Zapada obilježila zadnji dio predavanja kao dominantan trend koji svoje implikacije ima i na području JI Europe. Rusija je pod Putinom povratila svoju ugled i položaj na svjetskoj sceni te ekonomsku snagu. Ona razvija vrlo dobre odnose sa Srbijom, ali i sa članicama EU-a i NATO-a, Grčkom i Bugarskom. Upravo je ruski pritisak na osovinu Berlin-Pariz na summitu u Bukureštu onemogućio ulazak u Akcijski plan za

članstvo (MAP) Ukrajine i Gruzije. Kremlj je jasan: širenje NATO-a i osnivanje vojnih baza u ruskom susjedstvu jasna su prijetnja nacionalnoj sigurnosti te Rusija ne namjerava čekati skrštenih ruku NATO-ovo približavanje njenim granicama. Upravo to sukobljavanje i divergencija na relaciji SAD – EU – Rusija ima fundamentalnu važnost i na području jugoistoka Europe, jer omogućuje jasniju analizu raspleta kosovskog pitanja i međunarodnog pravnog presedana koji će imati velike posljedice na daljnji razvoj globalne politike.

Prva radionica o ulozi američke vanjske politike započela je predavanjem profesorice Lee Metcalf sa Florida State Universitya koja je izložila povijest američkih vanjskopolitičkih doktrina te posebnog položaja Bushove doktrine. Ona nije iznimka u američkoj povijesti kao što bi mnogi pomisliti. Vrijednosti unilaterizma, američke iznimnosti u svijetu i intervencionizma u samom su korijenu nastanka američke države i njenog pozicioniranja na zapadnoj hemisferi. Bushova doktrina donijela je veću spremnost na vojnu intervenciju i nestanak razlike između preventivnog i preduhitrenog napada. Odnosno, stupanj aktivnosti neprijateljskih režima koji je dovoljan da se promatra kao *casus belli* je sveden na nisku razinu, tako da SAD sada ne smije ni dopustiti nastanak potencijalne prijetnje, već se ona mora eliminirati u začetku. Uz veću borbenu spremnost, Bush je narušio odnose sa saveznicima tako da se s nestrpljenjem čeka smjena u Bijeloj kući kada se očekuje veća američka spremnost na suradnju i povratak na neke starije pozicije. U nastavku prve radionice, studenti iz SAD-a izložili su svoja predavanja o američkoj politici prema priznanju Kosova te njenim posljedicama, o usponu nacionalizma u bivšoj Jugoslaviji te potrebi izgradnje mira, ali s posebnim naglaskom na ulozi žena čije bi veće uključenje u javni život trebalo dati daljnji poticaj normalizaciji, modernizaciji i demokratizaciji regije.

Druga radionica o ulozi Slovenije u regiji započela je predavanjem dr. Iztočka Prezelja s Fakulteta za društvene vede iz Ljubljane. Njegova teza jest da se cijela regija nalazi u vakuumu političkih napora sa Zapada, a da trenutni status quo savršeno odgovara režimima koji su isprepleteni sa podzemljem te se na taj način održavaju na vlasti. Evidentan je zamor od proširenja Europske Unije, koja trenutno ima druge prioritete koji se tiču odnosa s Rusijom, energetske politike i Lisabonskog ugovora, tako da je jugoistok Europe stavljen na margine. Prema svjetskom indeksu korupcije, države regije nalaze se uz bok s afričkim i azijskim državama. U području iznimno velike nezaposlenosti, ponegdje većoj i od 40%, 'caruje' sivo tržište, a posebno je pitanje izgradnje infrastrukture koja zbog ratnih razaranja nedostaje. U tom kontekstu potrebno je proučavati kosovski slučaj, koji je po dr. Prezelju ključno sigurnosno pitanje. Ne samo da je riječ o pravnom presedanu, nego je Kosovo središte kriminalnih aktivnosti na kojem se ponovio "afganistanski paradoks", odnosno činjenica da je stupanj proizvodnje droge nakon dolaska međunarodne zajednice, a napose SAD-a, doživio veliki rast. Etničke napetosti u ovoj regiji također nisu do kraja prestale. Tako, primjerice, veliki broj Makedonaca i dalje misli da je novi rat s albanskom manjinom u budućnosti neizbježan. Bremsa ratnog naslijeđa sa stotinama tisuća žrtava, tri milijuna raseljenih ljudi i mi-

lijunima zaostalih pješačkih mina, opterećuje odnose, a uz makedonski slučaj koji bi potencijalno mogao biti najslabija karika, potrebno je istaknuti i ulogu radikalnog islama u Bosni i Hercegovini. Upravo je taj sukob između svjetovne verzije islama i onog vahabitskog, element koji se mora uzeti u obzir. Predavanje je završeno pitanjem uspješnosti politike EU-a prema JI Europi. Proces stabilizacije i pridruživanja kao regionalni okvir za međusobnu suradnju i približavanje Uniji, započeo je još 1996. godine, ali ocjena je da u samoj regiji nema jedinstvenog identiteta i da države regije imaju rezerve spram tih i sličnih inicijativa. Sve one odbijaju regionalno pozicioniranje i nastoje se kretati samostalno prema Europskoj Uniji. Primjer je Hrvatska koja s pravom odbija regionalizaciju i ističe legitimnost svoje odluke da u EU uđe samostalno. Regionalne inicijative su svakako pozitivne, ali ostaje pitanje iskrenosti, političke volje kao i samog karaktera tih inicijativa, koje se često preklapaju te nisu efikasne koliko bi trebale biti. Radionica je nastavljena predavanjem studenata iz Slovenije o iskustvima slovenskog predsjedavanja EU-om i OSCE-om te o slovenskoj ulozi u mirovnim misijama.

Treća i četvrta radionica bile su posvećene trenutnom napretku zemalja regije na putu prema EU-u i NATO-u. Istaknuta je potreba intenziviranja napaora država regije na putu prema euroatlantskim integracijama te sličnost izazova s kojima se države suočavaju, za čije je rješavanje ključna jača regionalna povezanost i suradnja.

Saša Čurljak